

Де ЇСТЬ І ~~З~~ КИМ
СПИТЬ
ФРЕЙМУТ

МАНДРІВНИК
ЗАХІДНОЮ УКРАЇНОЮ
О. Фреймут

Київ 2015

зміст

7	МОНОЛОГ
15	місто зі снів елегійних панн <i>Львів</i>
53	місто парадоксів <i>Стрий</i>
61	місто лебедів <i>Тернопіль</i>
83	місто феноменів <i>Івано-Франківськ</i>
99	місто казок <i>Буковель</i>
109	місто зірок <i>Мукачеве</i>
119	місто моїх фантазій <i>Ужгород</i>
129	місто червоної руги <i>Чернівці</i>
137	місто історії <i>Кам'янець-Подільський</i>
143	епілог

МІСТО *зі* СНІВ *елегійних* ПАНН

ЛЬВІВ

РАЙСЬКА ГРУШКА

Малою я не підозрювала, що моя родина бідна. Це все мама: вона накинула захисний камуфляж на наше дитинство. Злидні конвертувала у школу життя.

Мало одягу — перешиємо бабину сукенку! Хочеться на море? Тоді потрібно до поїздки готуватися, рік збирати кошти, потім їхати в плацкарті, перетвореному нами, дітьми, в халабуду... день-ніч-день. Сумно без розваг? То ходімо на весілля! І всі мають забаву, навіть беззубі бабуні у шелянових хустинах так душевно затягують українські призабуті пісні...

А потім довелося спостерігати й невеселий обряд — похорони, де так цікаво роздивлятися сорочку мерця, губитися у дитячих здогадах: а чи встиг покійник перед смертю затвердити краватку — це ж по Раю в такому ходити...

Пам'ятаю, як мені, Кольці та Юльці мама видавала одну плитку шоколаду на трьох. Я з'їдала квадра-

тик, а решту ховала на завтра — на поличку з одягом, за рейтузи та футболки... Тато будив до третіх півнів мене з братом, видавав пластанку — і ми, заспані, пленталися на город копати хробаків на рибу.

Ось чому я знаю, як пахне роса, пам'ятаю погляд переляканого хруща в моїй долоні. Розумію, що успіх — ручної роботи... Як вишивка на рушниках від прабабусі Євдокії, якими вкривають голівоньки святим. Ця істина прийшла до мене в дощ, як блискавка, спалахнула посеред похмурого дня, коли бігла по калабанях у черевичках Chanel і викинула у смітник ледь надкушену грушку. Тієї миті я усвідомила, як бідувала моя родина. Нас, дітлахів, не відволікала від щоденних відкриттів напوماджена бутафорія людського побуту, нам належав живий довколишній світ — і дерева, і ставки, і рибки. Це і є ідеальне дитинство.

КРАКІВСЬКИЙ БАЗАР МАРНОТИ

Тебе не забути, Краківський ринок Львова на вулиці Базарній. Ти — Єлисейські поля розкоші мого студентства... Завдяки тобі я познайомилася з модою, із брендом Гиссі. Придбала сумку з бахромою на чорному пасочку. Тоді я не знала, що вправна продавчиня збула мені підробку. А коштувала мені та фальшива сумочка, як тепер повне страхування на машину.

Врешті мій студентський раритет знайшов собі нову власницю. Моя бабуся Рейнгольдівна ходить до церкви із модною сумочкою на плечі. По кишеньках порозпихала грошей на дві секції: чоловічу та жіночу. Лад і гармонія назавжди: валідол, полотняний носовичок, гаманець, у якому фотографії усіх сімох внуків та двох правнучок... Схоже на те, що несправжня сумка Gucci виявилася вигідною інвестицією.

На Краківському ринку я купувала ще й песика, спаніельку Велсі, яка була уцінена, бо, як потім виявилось, «не привита»... Яюсь я пішла з цією краківською радістю до першого кохання в гості — на Берездівці. Поки ми з легінем пили компот, Велсі забігла у буду до простюха Топіка. Вони більше, ніж поцілувалися, і Велсі наступного дня здохла... Смерть улюбленого песика стала символічною подією. Це ж могло статися і зі мною. Нестримне кохання до непутящого маминого синочка Вована зазіхало і на мою жіночу сутність... Тоді я затирила: присвячувати вірші тому, хто не нехтує нагодою лапати всі доступні дупи, — марнославне марнотратство... Смерть Велсі навчила не розмінюватися на топиків та інших барсиків.

Краківський ринок — це ніби символічний епізод із містичних історій Едгара По. Тостер, який купила на тій Базарній вулиці, був несвоєчасним зазіханням на предмети розкоші. Він перегорів на першій скибці хліба. Потім були куплені мною букети для весільного дружби — і нестерпна роль неодруженої дружки, тимчасом як усі фаніні хлопці обрали собі даму серця, авжеж, не мене. З горя купила на ринку майонез за гуртовою ціною. Знову кількість, а не якість, що будь-якій дружці вилізе целюлітом на сідницях...

Ані кроку відтепер на ринок Краківський — там не продають те, що мені потрібно. Свого часу я сплатила всі рахунки за одне з минулих життів...

ТРАМВАЙ №2

Саме таким трамваєм мав їхати доктор Живаго у день своєї смерті. Пастернаківською героїнею почувалася і я, коли сідала на пластмасове червоне крісельце у трамваї №2... на зупинці біля Головної

“
*Я боюся
 бідності,
 тому
 багато
 працюю*”

пошти — товста студентка — та ще й у брекетах... Добре, що тоді не було глядачів моєї невимовної краси... Із вікна Львів показував мені занедбані малометражки.

Дівчата проводили майстер-клас: витягали з чорних дір бруківки поранені шпильки туфельок. Щоранку — понурі вирази облич пасажирів, поміж яких впізнавала професуру. Чому ж вони так рано зістарілися?

Чи не через розчарування у нерівноправ'ї їхньої касты, що бідна за межею добра і зла... Щоразу, коли дивилася у трамвайне вікно, міркувала про те, що вихоплював із життя мій погляд. Зупинка. Молоді чи немолоді цьоці кумедно, зате не манірно лижуть морозиво. Чому ці жінки так тішаться?

У трамваї завжди неприємно пахло — як від упрілого немитого вуйка, який увесь день копав картоплю... Дурненьким людям природа, мабуть, навмисно не видає органу самокритики. Щоб вони себе не напудилися...

Не бійтеся. Не бійтеся їздити громадським транспортом, як би страшно там не було. Бо якщо не заходити в цей старий трамвай № 2, то й не побачити львівського кіна з вікна... Одного разу під час такого перегляду в мене поцупили гаманець. Що ж — за спектакль треба платити.

Виходила я тоді аж на Личаківському цвинтарі. А тоді йшла повз могилки на останню пару — дві години

заняць фізичною культурою. Викладачем у нас був стоїчний грек із почуттям гумору, 50-літній Валерій Христофорович. Він мав незабутнє прізвище — Коковіадопало.

НЕЗВІДАНА МРІЯ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ ЇДАЛЬНІ

Моя alma mater для мене є найкрасивішою з-поміж інших архітектурних споруд міста Лева. Навіть деревам біля неї престижно рости, а трамваю №2 — зупинятися. Мій факультет журналістики, на якому здобувала фах, в 2000-х роках ще знаходився в головному корпусі Львівського національного університету імені Франка на вулиці Університетській, 1. А найближчими сусідами журналістів були філософи та математики, нам усім тоді ще вистачало місця. У студентському потоці нашого курсу переважали особи жіночої статі — з плином часу журналістський

факультет перетворився на квітник дівчат, а потім став жити окремо від альма-матері — у власному корпусі на вулиці Генерала Чупринки.

На пари в головному корпусі я ходила у покоцаних бруківкою тфельках на підборах. Моїм ноу-хау була легка блуза, або шифоновий

шарф, який вигадливо зав'язувала на тілі. На обіди грошей не було. Між парами постійно булькав живіт, добра Уляна Дудок, нині поетеса, а тоді моя близька подруга-однокурсниця, давала вкусити канапку з саямі. В університетську їдальню з колежанкою ходили радше на оглядини.

Як же несподівано було у такому неоренесансовому архітектурному витворі натрапити на примітивну совдепівську їдальню. Це щось таке, наче побачити княгиню Ольгу з бургером в руках. Пригадую червоні смуги компотних склянок; миски з котлетками та фрикадельками і... булочки з ваніллю. Вони так пахли, що досі привиджуються мені. Я шукаю їх у французьких буланжеріях столиці, у гостромодних кав'ярнях Відня. І не знаходжу. Так пахнути можуть тільки ті, університетські. І, можливо, якби їла їх тоді, то ніколи б не зрозуміла, наскільки сильно їх хотіла. Від мрії треба відсторонитися, щоб її не втратити.

Обов'язково зазирніть по ванільну булочку до університетської їдальні, сядьте за понищений стіл, і, можливо, компанію вам складуть привиди Івана Франка та Богдана Лепкого, які теж там навчалися.

БОГ І МЕНЕДЖМЕНТ

Я завжди вірила, що у Бога на мене плани — і в щось путнє таки виросту. Недурно ж тато наперекір сибірським морозам заробляв мені на репетиторство. Тоді мені було 18. Брат і сестра доношували мої лашки, грошей ні на що не вистачало, потрібно було негайно йти кудись працювати. Якщо зараз людмріє співати на великій сцені, то в мої юні роки молодь марила роботою в «американському ресторані МакДональдз». І я зібралася туди ж: як ніколи ретельно заплела довжелезну косу, позичила у цьоці Свети ворсоланову зелену сукенку — і пішла влаштовуватися на роботу.

Менеджер, живіт якого драглями висів над портками, туго затягнутими паском, зверхньо глянув на мою анкету. І, насолоджуючись владою верховного жерця у священному храмі, повідомив, що у мене нема досвіду. «А може... я господинею

залу?» — перепитала бідолаха з ко-сою... І згори була мені відповідь: «Прибиральниці теж потрібні досвідчені». Він казав правду, мені таки бракувало досвіду, але йому було гірше: він знався на чізбургерах, та не тямив у жінках: у сірій гусці не побачив білого лебедя. Я ж тоді скромно промовчала і вийшла, пригнічена, наче від мене втік наречений.

ГЛОРІЯ НА ЗУБ

Мій тато того дня мав йти до стоматолога, жодна зубна фея не могла позбавити від болю. Я менше переймалася, коли татка непокоїв шлунок, навіть коли покусав пес Батчер, але погані зуби — це вже занадто. У мене саме тоді був корпоратив у Львові, а напередодні я запросила татуся на обід у «Глорію». Сіли ми з ним на веранді — там ліпше сонце світить, — хотіла непомітно роздивитися його давно забраковані стоматологом зуби...

Юнаком тато, не вміючи танцювати, хіба гойдатися, іноді від неякісного спиртного, був приборкувачем новороздільських красунь на дискотеках. Грав у футбол у збірній України і, що найважливіше, — носив джинси. Його філігранний профіль можна було й на монету карбувати. Він, немов Наполеон, об'єднував своєю добродушністю та компанійськістю села: Гранки-Кути, Станківці, Підгірці, Берездівці, Горішне, Долішне... Друзбани

вилися вервечкою, дівчата залишали помадні меседжі на імпортних сорочках... Тато боявся усього двох речей, — що «Динамо» програє і своєї мами, нашої баби Юлі.

Кохання до моєї мами вилилося у заручини. Тато пишався гордою красунею, за якою плющем стелилися його конкуренти. Але у західноукраїнському селі могли не зрозуміти російськомовну невістку. Мамина лінія — репресовані німці Фреймути, тому вкраїнською розмовляли з неприхованою пристрасстю, але й з акцентом.

Мамина мама, моя бабуся Світлана Рейнгольдівна, німкеня за походженням, прагнула інтегрувати рідню у гонорове західноукраїнське життя. Навіть якщо добрі люди довкола шипіли в спину: «Москалька!», вона не озиралася. А з якою ніжністю навчилася співати українських пісень, як багато назбирала приказок... Це вона, моя Рейнгольдівна, навчила мене каятися через невда-